

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף נב עמוד ב

משנה. מצות הנהרגין - היו מתיזין את ראשו בסייף, כדרך שהמלכות עושה. רבי יהודה אומר: ניוול הוא לו, אלא מניחין את ראשו על הסדן וקוצץ בקופיץ. אמרו לו: אין מיתה מנוולת מזו.

גמרא. תניא, אמר להן רבי יהודה לחכמים: אף אני יודע שמיתה מנוולת היא, אבל מה אעשה, שהרי אמרה תורה ובחוקותיהם לא תלכו! ורבנן: כיון דכתיב סייף באורייתא - לא מינייהו קא גמרינן. דאי לא תימא הכי, הא דתניא: שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי, היכי שרפינן? והכתיב ובחוקותיהם לא תלכו! אלא, כיון דכתיב שריפה באורייתא, דכתיב ובמשרפות אבותיך וגו' - לאו מינייהו קא גמרינן. והכא נמי, כיון דכתיב סייף באורייתא - לאו מינייהו קא גמרינן.

רש"י מסכת סנהדרין דף נב עמוד ב

ניוול הוא זה - השתא משמע מפני שהרגו מעומד ונופל.

תוספות מסכת סנהדרין דף נב עמוד ב

רבי יהודה אומר ניוול הוא זה - לא קרי ליה ניוול אלא משום דכתיב ובחוקותיהם לא תלכו כדמוכח בגמרא. אלא כיון דכתיב שריפה - תימה דמשמע הכא דאע"ג דחוקה היא כיון דכתיב באורייתא שרי ובפ"ק דמסכת ע"ז (דף יא. ושם) פריך ושריפה חוקה היא והכתיב ובחוקותיהם לא תלכו ומסיק לאו חוקה היא וי"ל דהתם קאמר לאו חוקה היא לשם עבודת כוכבים דאי הוה חוקה לעבודת כוכבים אפילו הוה כתוב באורייתא לא הוה מהני אבל הכא איירי בחוק העובדי כוכבים שלא לשם עבודת כוכבים דומיא דסייף דכיון דכתיב באורייתא לא מינייהו גמרינן ושרי.

בית הבחירה למאירי מסכת סנהדרין דף נב עמוד ב

אף על פי שטיקא מניעת הליכה בחקות עובדי האלילים אינה אלא לענין שרשי ע"ז שלא יתדמה להם במלבושיהם המיוחדים להם ובתספורת שערם ובשאר דברים המיוחדים לכומריהם ובבנין היכלות כשלהם עד שיחשוב הרואה עליו שהוא משלהם אעפ"כ הדבר מתפשט מדברי סופרים בהרבה דברים שאינם ממין זה כדי שיתרחקו מהם ומאליליהם ולא ימשכו אחריהם מזו לזו ומ"מ כל מה שמצאנוהו כתוב בתורה או בנביאים שנצטוינו לעשותו או שהותר לנו לעשותו עושין אף על פי שדרך עובדי האלילים בכך שלא ירדנו לה מתורת המשכות אחר נמוסיהם אלא מצד עצמינו מעתה דנין בסייף אף על פי שהם ומלכיהם דנין כן שהרי התורה הזכירתו באנשי עיר הנדחת לפי חרב וברוצח נקם ינקם ונקימה זו החרב דכתיב חרב נוקמת נקם ברית וכן שורפין על מלכי ישראל ואין חוששין לדרכי האמורי שהרי כתוב ובמשרפות אבותיך וכו' ישרפו לך ומ"מ מה שנאסר משום ע"ז אפילו מצאנוהו כתוב אסור שהרי אסרה תורה להקים מצבה אף על פי שכתוב ויצב יעקב מצבה או שמא לא היינו אומרים כן אלמלא שהתורה אסרה וראשון עיקר והוא שאמרו במסכת ע"ז י"א א' ואי שריפה חקה היא אכן היכי שרפינן:

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

יום הלידה ויום המיתה. מכלל דר"מ סבר: לא שנא מיתה שיש בה שריפה, ולא שנא מיתה שאין בה שריפה - פלחי בה לעבודת כוכבים, אלמא: שריפה לאו חוקה היא. מכלל דרבנן סברי: שריפה חוקה היא, והא תניא: שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי; ואי חוקה היא, אכן היכי שרפינן? והכתיב: ובחוקותיהם לא תלכו! אלא, דכ"ע - שריפה לאו חוקה היא, אלא חשיבותא היא, והכא בהא קמיפלגי, ר"מ סבר: לא שנא מיתה שיש בה שריפה, ולא שנא מיתה שאין בה שריפה - פלחי בה לעבודת כוכבים, ורבנן סברי: מיתה שיש בה שריפה - חשיבא להו ופלחי בה, ושאינן בה שריפה - לא חשיבא ולא פלחי בה. גופא: שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי, שנאמר: בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים וגו'; וכשם ששורפין על המלכים, כך שורפין על הנשיאים, ומה הם שורפין על המלכים? מיטתן וכלי תשמישן;

רש"י מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

ולא מדרכי האמורי - אינה מדרכי האמורי לחוש ללא תעשה כמעשיהם (שמות כג). חשיבותא הוא - מי ששורפין עליו מראין שמיתתו חשובה להם חשיבא להם המיתה ששרפו עלה ופלחי לעבודת כוכבים.

תוספות מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

ואי חוקה היא היכי שרפינן - תימה מאי קפריך דלמא לעולם חוקה היא וכיון דכתיב באורייתא לא גמרינן מינייהו דהכי אמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נב:) גבי מצות הנהרגין דרבנן אמרי בסייף כדרך שהמלכות עושה ור' יהודה סבר בקופיץ ותניא אמר להם ר' יהודה לחכמים יודע אני שמיתה מנוולת היא זו אבל מה אעשה שהרי אמרה תורה ובחוקותיהם לא תלכו אמרו לו כיון דכתיב הריגה באורייתא אכן לא גמרינן מינייהו דאי לא תימא הכי הא דתניא שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי אכן היכי שרפינן אלא כיון דכתיב באורייתא לאו אכן מינייהו קא גמרינן ה"נ וכו' וא"כ מאי פריך ומיהו הא לא קשיא דאיכא למימר דרבנן דמתניתין היינו ר' יהודה דהתם לא חייש לכתובה דאורייתא אכן קשיא דהכא מסקינן דלכ"ע שריפה לאו חוקה היא והתם משמע דחוקה היא לכ"ע והוה אסירא אי לאו טעמא דכיון דכתיב וכו' לכך פירש ר"י דתרי גווני חוקה הוה אחד שעושין לשם חוק לעבודת כוכבים ואחד שעושין לשם דעת הבל ושטות שלהם והכא בשמעתין מיירי באותו חק שעושין לשם עבודת כוכבים וה"פ ר"מ סבר שריפה לאו חוקה היא לעבודת

כוכבים להכי פריך ואי חוקה לעבודת כוכבים אכן היכי שרפינן והא כתיב ובחוקותיהם לא תלכו ואף על גב דכתיבא באורייתא יש לאסור כיון שלהם הוא חק לעבודת כוכבים דומיא דמצבה כשהיו מקריבין עליה אבות היתה אהובה לפניו משעשאוה האמוריים חק לעבודת כוכבים שנאה והזהיר עליה דכתיב (דברים טז) לא תקים לך מצבה ומסיק אלא דכ"ע לאו חוק היא לשם עבודת כוכבים ומ"מ הוא חק הבל ושטות ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נב:) משתעי חק הוא משום חשיבות לפי מסקנא דהכא ולהכי אפילו רבי יהודה מודי דלא גמרינן מינייהו אי כתיבא בדאורייתא ולא חק לעבודת כוכבים הוא אבל ודאי אי לא הוה כתיבא בדאורייתא לא היה לנו להתנהג אף במנהגן של שטות וסייף אינו כתיב בקרא אלא לשון הריגה כתיב ויש לקיימו בקופיץ ואפילו בעיר הנדחת נמי דכתיב (דברים יג) לפי חרב איכא למימר דקופיץ הוא בכלל חרב ורבנן סברי דאיכא טעמא התם דקופיץ מיתה מנוולת לא עבדינן כדאמרינן התם.

תוספות הר"ש (בשיטת הקדמונים) מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

...ונראה לפרש דתרי עיני חוקה נינהו דהיא דפ"ד מיתות מיירי בחוק דת הגוים ומנהגם אבל הכא מיירי בחוק ע"ז שעושין השריפה לשם ע"ז לעובדה בשריפתו כשאר עבודות של ע"ז. ולהכי אם איתא דסייף לא כתיבא בהדיא [אז הוה אסורא, אבל שריפה] דחוקה דע"ז היא הוה אסורא אף על גב דכתיבא באורייתא...

הר"ן על הר"ף מסכת עבודה זרה דף ב עמוד ב

שורפין על המלכים ולא מדרכי האמורי. אינה מדרכי האמורי לחוש ללא תעשה כמעשיהם לפי שלא אסרה תורה אלא חוקות של עבודת כוכבים אלו דברים של הבל ובטלה וכולן יש בהם צורך עבודת כוכבים אבל דברים של טעם שרו ובשריפה על המלכים טעמא איכא לשרוף לכבודן כלי תשמישן לומר שאין אדם אחר עשוי להשתמש במה שנשתמש בו הוא:

חידושי הריטב"א מסכת עבודה זרה דף יא עמוד א

ומיהו אכתי איכא למידק אשמעתין דהכא משמע דכל היכא דאמרת חוקה היא [אסירא, ובסנהדרין (נ"ב ב') אמרינן דאע"ג דחוקה היא] כיון דכתיבא באורייתא לא אסירא לן דלאו מינייהו גמרינן, ובתוספות תירצו דסוגיי פליגן אהדדי וההיא דהתם עיקר דהיא דוכתה, ויש עוד לומר דהתם אמסקנא דהכא קיימי וכי אמרינן התם דכל היכא דכתיבא לא אסירא כשהוא חק האומה ואינו חק דרך לע"ז דומיא דהריגה בסייף, אבל הכא קס"ד דלרבנן חק הוא לע"ז וכל כי האי גוונא הא ודאי אסור אף על גב דכתיבא באורייתא, ואסיקנא דכו"ע לאו חוקה דע"ז היא אלא חוקה דמלכים היא ומשום חשיבותא דמלכותא בלחוד וכיון דכן שרי דלאו מינייהו גמרינן, ונראה שלזה כתב רש"י ז"ל בפירושו חק הוא לגוים לשם ע"ז, ולא משום דסובר מרן ז"ל דלא אסר רחמנא אלא חוקה דע"ז בשום מקום שהרי א"א לו' כן, אלא ודאי כדאמרן, כנ"ל.

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מט עמוד ב

דתניא: מספר קומי הרי זה מדרכי האמורי, אבטולוס בן ראובן התירו לספר קומי, שהוא קרוב למלכות; של בית רבן גמליאל התירו להן חכמת יונית, מפני שקרובין למלכות.

בית הבחירה למאירי מסכת סוטה דף מט עמוד ב

כל שהוא מחקות הגוים אפי' לא היה ענין עבודה זרה תלוי בו ומנהג ישראל באותו ענין על דרך אחרת אין ראוי להניח מנהגות ישראל במנהגותיהם בדבר שאין בו להכריע אלא שהכל מנהג לבד וכל שכן במה שיש בו סרך להיות להם לאי זה סימן להיות מצויינים בין האחרים ועל זו אמרו המספר קמי הרי זה מדרכי האמורי ותספורת זה הוא שהיו מרחיבים גזיזת השער מצד הפנים ומ"מ התירו בקצתם לעשות כן מפני שהיו קרובים למלכות והיתה המלכות מקפדת להיות כלם נוהגים על טכסיס אחד וכן אף לאחר שאסרו חכמת יונית התירוה לבית ר"ג מפני שהיו קרובים למלכות:

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יא

הלכה א

אין הולכין בחקות העובדי כוכבים ולא מדמין להן לא במלבוש ולא בשער וכיוצא בהן שנאמר ולא תלכו בחקות הגוים, ונאמר ובחקותיהם לא תלכו, ונאמר השמר לך פן תנקש אחריהם, הכל בענין אחד הוא מזהיר שלא ידמה להן, אלא יהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו, וכן הוא אומר ואבדיל אתכם מן העמים, א לא ילבש במלבוש, המיוחד להן, ולא יגדל ציצית ראשו כמו ציצית ראשם, ולא יגלח מן הצדדין ויניח השער באמצע כמו שהן עושין וזה הנקרא ב בלורית, ולא יגלח השער מכנגד פניו מאזן לאזן ויניח הפרע מלאחריו כדרך שעושין הן, ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של עכו"ם כדי שיכנסו בהן רבים כמו שהן עושין, וכל העושה אחת מאלו וכיוצא בהן לוקה. +/השגת הראב"ד/ ולא יבנה מקומות כבנין היכלות עכו"ם. א"א איני יודע מהו זה אם יאמר שלא יעשה בהם צורות כמו שהן עושין או שלא יעשה שם חמנים סימן לקבץ בו את הרבים כדרך שהם עושין. +

הלכה ג

ישראל שהיה ג קרוב למלכות וצריך לישב לפני מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה להן הרי זה מותר ללבוש במלבושיהן ולגלח כנגד פניו כדרך שהן עושין.

הגהות מיימוניות הלכות עבודה זרה פרק יא הלכה א

[א] כתב הרא"ם שאין להוסיף מסברא על מה שמנו חכמים שהיתה קבלה בידם שהוא מחקות העובדי כוכבים:

שו"ת מהרי"ק סימן פח

שרי אלפי' ושרי מאות שרי צבאות ישראל הר"ר מסי"ר ליאון וידיד נפשי הח"ר שמואל שלום רב. ראה ראיתי את דבריכם ועליהם אשיב לקצרה לשני טעמים. ראשונה כי כבר כתבתם די המלאכה לעשות אותה והותר. שני' מפני בטול בית המדרש כאשר אנו לומדי' עתה סוגיא חמורה בחבורת חברי' המקשיבי' המתנדבי' לכתת רגליה' ללמוד וללמד תור' אם ח"ו יפקד מושבי מביניה' והבאתי עלי אשם. ואולם למצותיכם ארוצה לחוות דעי ואם כי זער שם זער שם ע"ד הקפ"א אשר כתבת' והיא ארוכה עד לארץ הולכת פנים ואחור ופתוח' מן הצדדין ואמנם מתוקנת תקון הגון להיות פטור' מציצית ועמעמו עליה קצת אנשי' לפי דבריכם באמר' היות בזה משום ובחוקותיה' לא תלכו. לע"ד נראה דדבר (א) **פשוט דלא לאסור משום חק אלא בא' משני חלקים האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק. וכד פי' /וכדפי' /רש"י בפי' חומש בפרש' קדושי' ז"ל חקים אלו גזרו' המלך שאין להם טעם לדבר עכ"ל. והרמב"ן כתב ז"ל החקי' הם גזרו' המלך אשר יחוק במלכותו בלי שיגל' תועלת' להם עכ"ל. הרי שהושוו שניה' דלשון חק משמע דבר אשר טעמו נעלם אלא שרש"י תפס בלשונו כאלו אין בו טעם כלל לא נסתר ולא נגלה והרמב"ן תפס עליו בכך ואמר שיש טעם אלא שאין נגלה ובכיוצא בזה הוא שהזכיר' תור' שלא לילך בחקותיה' דכיון שהוא עוש' דבר משונה אשר אין בו טעם נגל' אלא שהם נוהגי' כן אז נרא' ודאי כנמשך אחריה' ומודה להם דאל"כ למה יעשה כדברים התמוהים האלה ותדע דכן הוא שהרי כתוב בסמ"ג במצו' חקת הגוים ז"ל במסכת שבת מונה כל מה שהית' קבלה ביד חכמי' מחקותיה' ודרכי האמורי' ושם עיינתי מתוספת' דשבת ולא תמצא שם אפילו אחד שלא היה ניחוש או דבר תימה אשר לא יודע טעמו כאותם שמביא התלמוד בסוף פרק במה אש' כגון גד גדי וסניוק לא. והאומר לעורב צרח וכן שחטו את התרנגול שקרא ערבית וכו' ויותר מהמה כפליים וכולם כיוצא בהם שאין בהם לא טעם ולא סברא ידוע ומעט מהם אזכיר וכהנה רבות המספר קומי וכו' המגררת בנה בין המתי' וכו' המונה ומשליך צרורו' לים או לנהר והמספק והמטפח לשלהבת וכו' וכן הפוקק את החלון וכו' וכהנה רבות מאד וכולם דבר נחוש או דבר תימה וזה שכתוב בסמ"ג ששנה בתוספת' חקותיה' ודרכי האמורי' חקותיה' הם דברי' התמוהי' ודרכי האמורי' הם הנחושים ואם כי בכלום שנה שם הרי זה מדרכי האמורי' או פירש לנו הסמ"ג ששני דרכי האמורי' יש אחד משום נחוש ויש אחד משום חוקי' הגוים. וענין השני יש לאסור משום חק' הגוים לפי הנז' לע"ד הוא הדבר אשר שייך בו נדנוד פריצת גדר הצניעו' והענו' ינהגו בו הגוים גם זה אסור ואם הלכ' בתנא דבריית' דספרי דקתני שלא תאמר הואיל ויוצאין בארגמן אף אני יוצא בארגמן וכו'. הואיל ויוצאין בקלוסין אף אני וכו' שדברו' הללו דברי' שחץ וגאוה הם ולא באל' חלק יעקב אלא דברי' ישראל ודרכם להיות' צנועי' וענוים ירשו ארץ ולא לפנות אל רהבי' ואף גם זאת נרא' דהיינו דווק' כשהוא עושה כדי להדמות אליהם ולא לתועל' ידוע' כדמשמע הלשון דקאמר שלא תאמר הואיל והם יוצאי' וכו'. ולא קאמר סתם שלא יצא בארגמן או בקלוסין כמו שהם יוצאי' אלא ודאי נרא' דלא שייך לאסור משום הולך אחר חקותיה' אלא היכ' שהדברי' מראים שהישראל מתדמה אליה' כגון שעושה מעש' התמיה אשר אין לתלות טעם בעשייתן אלא מפני חקם כדפי' לעיל לתלו' וכן האומר הואיל והן יוצאין וכו' שהוא מכוין להתדמו' אליה' כדפי' אבל בענין אחר לא. וכ"ש בלבישת הקאפ"א שאין איסור בדבר ופשיטא דלא דמי לאותן השנוין בתוספ' שהרי טעם לבישתה ידוע בסימן היותם ממשיגים בחכמ' ההיא ואין לתלות לבישתה כ"א לתועלת הנמשך ממנו הן מחמת הכבו' הן מחמת ריוח ממון שמתוך כך יצא לו שם באות' חכמ' ומאן דכאיב ליה כיבא ליזיל לוותיה ובכה"ג לא שייך לאסור מאחר שהדבר מוכיח שאין מתכוין להתדמו' אליה' וגם הם לא הנהיגו זאת אלא לכבוד' ולתועלת' וכדפי' וגדולה מזו אמרו בשילהי פרק במה אשה (דף סז) וכן בחולין בשלהי פרק בהמ' המקשה (דף עז) דכל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמירי' /האמורי' /ואע"ג שהרגילו בו האמורי' מדהוצרך לומר דאין בו משום דרכי האמורי' וכן שנינו בתוספתא האומר אל תפסוק בינינו פן תפסוק אהבתינו יש בו משום דרכי האמורי' ואם מפני הכבוד מותר עכ"ל התוספתא הרי לך דכל שהוא משום תועלת וכבוד מותר ואע"ג דהרגילו בו אמוריים משום חוקם אפילו הכי כיון שאינו מתכוין אלא מפני הכבוד מותר כ"ש הכא שאין מתכוין אלא לתועל' וכבוד וגם הם לא הרגילו בלביש' הקאפ"א ההוא אלא לתועלת' ולכבוד' לא משום חק כלל ועיקר עוד נלע"ד להביא ראיה להתיר מדתניא בבריית' ומייתי לה בפרק הגוזל בתרא (דף קיג) גבי בגד של כלאים אסור להבריה בו את המכס וכו' רבי עקיבא אומר מותר להבריה את המכס וכו' וראיתי בהגהת סמ"ק אחד ויש מפרשים דמאן דשרי להבריה בו דהיינו להראו' בו שאיני יהודי וכגון במכס שאינו מוטל אלא ליהודי' וע"ז נחלק החולק ואמר דבכי האי גוונא אסור' מידי דהוה אשינוי ערקתא דמסאנא דשילהו /דשילהו / פרק בן סורר ומורה (דף עד) ומדברי המתיר נלמוד ק"ו לנדון שאנו עומדי' עליו (ב) דהשת' אפי' במקו' שנרא' ככופר ח"ו בלבשו בגדים האסורי' לישראל דבר תור' אפי"ה מותר היכ' שאינו מתכוין ללבושו ואין בה משום איסור' כלאים ואע"ג דלובש בגדים האסורי' לישראל מ"מ במקו' הפסד ממון לא גזרי' כגון להבריה בו את המכס ואע"ג דפשיט' דלא מיירי במקו' סכנה כלל מדפריך עלה והא אמר שמואל דד"ד אפי"ה מותר משום ריוח ממון למ"ד דבר שאין מתכוין מותר כדאית' התם כ"ש וכ"ש הכ' שיש להתיר לבישת הקפ"א במקו' ריוח ממון שהרי אין בה משום חשש איסור ולא דאוריית' ולא דרבנן: ולא שייך למימר דנראה ככופר ח"ו כדשייך התם לגבי כלאים ופשיטא דע"כ לא קמפלגי תנא קמא ור"ע אלא דמר אסור משום איסור כלאים עצמו ומר שרי דקסבר דבר שאין מתכוין מותר אבל אי לא הוה ביה משום איסור' כלאי' עצמו אע"ג דהוה שייך ביה משום מראית העין דנראה ככופר ח"ו אפי"ה שרי כדמשמע שם בהדי' כדקאמר בשלמ' לענין כלאים בהא פליגי דמר סבר דבר שאין מתכוין אסור וכו' משמע דלא אסור אלא משום טעם דאיסור כלאים ולא מטעם מראית העין וזה פשוט למבין וגם פשיטא די"ל דע"כ לא קא מפלגי אלא וכו' כדפי' לעיל אבל בכה"ג שאין בו משום נדנוד איסור כלל אע"ג דלא הורגלו בה היהודי' ללבושו פשיטא דמודו כ"ע לפי דעת המפרשים דהאי להבריה בו את המכס דהיינו להראו' בו שאינו יהודי ואפילו למאן דפליג עלייהו ומפרש דהאי להבריה בו את המכס דהיינו משום שאין פורעים מכס משום בגדי' שהאדם לובש בהם אבל להראות בו שאי' אסור פשיטא ופשיטא דע"כ לא קא אסור אלא התם דווק' שלבושו מוכיח עליו שאי' מאחר שהוא לבוש האסור ליהודים וגם מתכוין הוא בכך שלא יכירוהו שהוא יהודי התם הוא דיש לדמותו להיא דפ' בן סורר ומורה דאפילו לשנויי ערקתא דמסאנא אסור אבל בכה"ג**

פשיטא דשרי לכולי עלמא שהרי אין הלבוש הזה אסור ליהודי כלל ותדע דכן הוא דאלת"ה יקשה לך סוף סוף היאך מות' ללבוש אותו הבגד כדי להבריא בו את המכס/המכס/ נהי דאין בו משום איסור כלאי' דקסבר דבר שאינו מתכוין מותר מ"מ ליתסר משום מלבושי הגוי שהרי אין לך לבוש הגוים גדולה מזו מאחר שאותו לבוש אסור לישראל מצד עצמו אלא ודאי שאין מתכוין לאיסור אלא להרויח ממון והדברי' מוכיחי' כן בלבושו אותו במקו' המכס מותר הוא ולא גזרו עליו משום מלבושי הגוי כ"ש וכ"ש בכי האי גוונא כדפירש' ועוד נרא' להביא ראיי' להת' ממה שמצאתי כתוב בהגהות הגדול' אשר הוגהו על הסמ"ק ז"ל ואו' דהא דאמר אפילו ערקתא דמסאנא אסור וכו'. עד היינו דווק' כשהגוים אומרים לו עשה כך כדי לחלל השם אז הוא אסור אפי' בשנויי ערקת' אבל כדי שלא יהא ניכר שהו' יהודי כגון ללבוש בגדי נכרי שקורי' רא"י או להתנהג בדבר שלא יהא ניכר מות' או כדי להעביר המכס דה"ק לא ילבש אדם כלאים כדי להעביר בו את המכס אבל ד"א מות' עכ"ל ההגהות בספר ישן. הרי לך בהדי' דמות' ללבוש בגדי נכרי ואפי' במכוין שלא יהא ניכר וכו' כ"ש וכ"ש הכא כדפרישית ואע"ג דאיכ' דפליג שם בהג"ה ואוסר בגד שקורין רא"י בלעז ז"ל וששאלת אם מותר ללבוש בגדי רא"י בלעז שלא יכירוהו ביהודי בדרכים נרא' דאסור' מההיא דפרק בן סורר ומורה. **מ"מ דבר פשוט הוא דבלבישת הקאפ"א מודו כ"ע כדפירש' לעיל דהא לא שייכי כלל לההיא דסוף פרק בן סורר ומורה כדפי' ואינהו לא אסרו אלא משום דדמי להא דפ' בן סורר ומורה.** עוד נלע"ד להביא רא' להתיר מלשון רש"י פרק בן סורר ומורה (דף עד) שהרי פי' שם ההיא דאפי' לשנויי ערקת' דמסאנא אסור ז"ל אם דרך הגוים לקשור דרך כך ודרך ישראל לקשור בדרך אחר כגון שיש צד יהדות בדבר ודרך ישראל להיו' צנועים אפי' שינוי זה שאין כאן מצוה אלא שינוי מנהגא בעלמא יקדש את השם יתעל' בפני ישראל חבירו עכ"ל. **משמע דאפילו הנהיגו ישראל במלבוש אחד והגוים במלבוש אחר אם אין מלבוש הישראלי מורה על היהדות או על הצניעות יותר מאותו שהגוים נוהגים בו אין שום איסור לישראל ללבוש לבוש הנהוג בין הגוים מאחר שהוא בדרך כשרו' וצניעותו כמותו של ישראל דאי אמרת אפילו כה"ג אסור כיון שלא נהגו בה ישראל א"כ מה לו לפרש ולומ' דדווק' כגון שיש צד יהדות בדבר וכו' נימא דאפילו אין צד יהדות בזה מבזה מ"מ אסור בפרהסיא ויקדש את השם בפני ישראל חבירו כיון שהוא אסור משום בחקותיה' לא תלכו אלא ודאי פשיטא דאין איסור בלביש' לבוש אשר הם רגילי' בו ואפי' אין ישראלי' רגילי' בו כיון שלא נמנעו בלבישתן משום צד יהדות וצניעות' כדפירש"י ואם יאמר האומר הלא כ' רב אלפס בפ' בן סורר ומורה ז"ל אפי' ערקת' דמסאנא אסור פי' הגוים שבאותו זמן היו עושי' רצועו' במנעליהן אדומות ושל ישראל עושי' שלהן שחורות כדי שלא ילבשו מלבוש נכרי עכ"ל דמשמע מתוך דבריו דיש להקפיד בלבישת נכרי נלע"ד דמפרש שהגוים היו עושי' אדומו' וכו' והיהודי' שחורות וכו' דדווק' בכה"ג הוא דיש להקפיד שאין דרך הצנועים להיו' אדום ללבושם וצבע השחור הוא דרך צניעות' והכנעה וכדאמרין מי שיצרו מתגבר עליו ילבש שחורים ויתכס' שחורי' וכו' ומשום כך היו נוהגי' בשחורי' שלא ילבשו מלבוש נכרי דהיינו צבע אדו' כי תועב' ישראל הוא: (ג) **ועוד היום מסורת בידינו להקפיד על לבישת האדום לבני עמינו. אבל אם היו הכותי' עושים רצועותיהן שחורי' לא היו הישראליים משנים מהם דאלת"ה לא היה לרב אלפס לומר לפי שהגוים הם נוהגי' באדום וכו' אלא הכי הוי ליה למימר אפילו ערקת' דמסאנא אסור כגון שהגוים עושי' רצועו' סנדליהם בצבע אחד והישראלי' מצבע אחר אלא ודאי מדהוצרך לפרש הצבעי' ש"מ דנקט דווק' שחור ואדום וכדפירש' וניחא השת' שלא יחלוק רבינו אלפס על רש"י שפי' דווק' שיש בו צד יהדות וצניעות' והן דברי רש"י הן דברי רבינו אלפס וכן כתב הערוך בערך כרבל ז"ל בפ' מי שמתו וכו' הך איתתא דלבש' כרבלתא בשוק' פי' בגד אדום כגון כרבלתא דתרנגול שאין דרך בנות ישראל להתכסו' בו שהוא פריצות ומביא לידי עביר' עכ"ל משמע דלביש' אדום פריצו' היא ומשום כך תלה רבינו אלפס האדום בגוי' והשחור ביהודי'. ואשר נשענו האוסרי' על דברי רבי' משה שכ' שיהיה הישראל מובדל מהם במלבושיו ושאר מעשיו וכו' אין משם ראיי' כלל דפשיטא דר' משה לא חייב להשתנות מן הגוי עכ"פ מדכתב אח"כ ז"ל לא ילבש במלבוש המיוחד להם ולמה לו לומר המיוחד להם לימא לא ילבוש במלבוש הדומה למלבוש' אלא ודאי דלא נאסר אלא במלבוש שכבר נתייחד אליהם ופרשו הישראליים ממנו משום צניעות וכדפי' רש"י בפ' בן סורר ומורה אי משום טעם אחר ודין הוא התם שיאסר דכיון שנתייחד להן מפני גיורתה ופרשו הישראלי' ממנו מפני יהדות' אז כשלובשים הישראלי' נרא' כמודה להם ונמשך אחריה' וטעם זה לא שייך אלא בלבוש שנתייחד לכלל אומת' מחמת גיורת' כדפי' אבל הקאפ"א הזאת שלא נתייחד' לכלל אומתן אלא לחכמי' מפני חכמתן ואין שום נכרי רשאי לישאנה אם לא יהיה חכם וגם אינה נוהגת בכל חכמי דתן כמו שהעיד הרב מסיר ליאון יצ"ו וגם שמעתי כי בצרפת אין נושאים אות' אפי' חכמי' פשיטא ופשיט' דאין זו מלבוש המיוחד להם מאחר שלא נתייחד אלא לחכמי' וכדפירש' ויפה כתבתם שאם כן הוא שיצטרך הישראל לשנו' מלבושיו ממלבושי הגוים עכ"פ א"כ אין אדם צדיק בארץ ודור שכולו חייב הוא זה שאין אדם בדור הזה שלא ילבש לבוש הדומי' ללבוש זקניה' או ללבוש ילדיהן והיאך יפצה אדם פה מצפנף לאסור מה שנהגו כל ישראל בפומבי לכל הפחות היה להם לירא ולומר אם אין ישראל נביאי' בני נביאי' הם וק"ו בן ק"ו שיש להם על מי יסמכו מתוך דברי רבותינו ז"ל ואין ישראל מחוייב להשתנות מן הגוי כלל ועיקר רק שלא יהא מלבוש מיוחד להם וכדפי' ואולם מההיא דפ' סדר תעניות (דף כב) אין להוכיח שלא יצטרך איזה שינוי קצת ואע"ג דר' בנאה לא הקפיד אלא על המנעלים דמשמע דשאר בגדים היו דומים לשל גוים נוכל לומר דבאותו זמן לא היו נוהגי' לשנו' רק המנעלים או אפילו רצועו' המנעלי' לר"ת והיה להם די בזה כיון דאיכ' שינוי קצת. **דלכל הפירושי' פשיט' שלא עלה על דעת הרמב"ם לומ' שיצטרך לשנות כל המלבושים כי מאחר שניכר הוא מובדל בין ישראל לעמי' פשיט' דאין צריך יות' וזה הוא שלא הקפיד אלא על המנעלי'.** אמנם קצת יש להביא ראיי' מההיא דמסכת מעילה (דף יז) בפרק קדשי מזבח פעם אחת גזרו שמד על ישראל כו' עד הלך ראובן בן אצטרבולי וספר קומי והלך וישב עמה' וכו' משמע שלא הוצרך אלא לספר קומי כדי להתנכר אליהם ואם איתא דצריך הישראל להיות משתנה בלבושו מן הגוי עכ"פ היה לו לספר שלבש לבוש נכרי נתכסה בשלמה חדשה כאשר ספר שספר קומי. ועוד נלע"ד להביא ראיי' ממה דגרסינן בחולין (דף קו) פ' כל הבשר כי אתא רב דימי אמר מים ראשוני' האכילו בשר חזיר וכו'. עד ר' אבא מתני חדא מהני וחדא מהני לחומרא כלומ' להרבו' בחומר איסור' מים ראשוני' ואחרוני' ופי' שם רש"י ז"ל האכילו בשר חזיר וכו' שהיה חנוני ישראל מוכר בשר שחוט' לישראלים ומבשל****

ומאכיל וכשהגוי בא בחנותו מאכילו נבלו' ובא יהודי אחד לאכול ולא נטל ידיו וכסבור שגוי היה והאכילו דבר טמא עכ"ל. ואם אית' שהישראל יצטרך להיות מובדל במלבושיו עכ"פ ואפי' יעש' הגוי מלבוש כדרך כל הארץ יצטרך הישראל להימין או להשמאל כדי לשנו' לבושו מלבוש הגוי כאשר חשבו האוסרי' א"כ למה תלה התקל' בחומר מים הראשוני' אדרב' יש לתלותו באשר עבר על בחקותיהם לא תלכו דהוי מדאורייתא ולכל הפחות עדיפא ממים ראשוניים דלא הוין אלא משום סרך תרומ' ומשום מצו' והוי ליה למימר דאיסור' בחקותיהם לא תלכו האכיל בשר חזיר דהא ע"כ היהודי הוא היה לבוש בלבושי הגוים דאלת"ה היאך טעה בו החנוני ויחשבהו לגוי אם היה לבוש ישראל אשר אין הכותים לובשים אותם יותר היה לו לחשוב שהיה מזלזל בנטילת ידים אלא ודאי צריך לומר דאפי' ילבש הישראל לבושי' כלבושי הגוים ואין הלבוש הוא מיוחד לגוי יותר מלישראל דאין כאן בית מיחוש ולכך תלה התלמוד התקלה דאכילת בשר חזיר או נבילה באיסור דמים ראשוני' לבדו. ועוד בר מן דין ובר מן דין נבהלת מה עלה על דעת האוסרי' הקאפ"ה משום לבושי הגוים דממה נפשך אם היא עשויה בדרך שתהי' פטור' מן הציצית כאשר כתב הוותיק הח"ר שמואל דמודינה יצ"ו א"כ פשיטא דאין כאן בית מיחוש כלל ועיקר שהרי מובדל הוא הרב' מהם שכל רואיו יכירו שזה לבוש יהודי בהי' שם אותו תיקון המחבר כנפי הכסות כדי להפטר מן הציצית והיאך תאסרנו משום מלבושי הגוים דאדרב' מלבוש ישראל הוא דלא יעש' בכיוצא בו כי אם ישראל לבדו דבר פשוט הוא יותר מביעותא בכותחא שאין לגמגם בדבר ואם על הקאפ"ה א שלא נפטר' בציצית דברו האוסרי' מה להם אצל קלות דברי' אשר אין במ מעיל לאסור משום בחקותיה' וכולי ילכו אצל חמורו' יאסור' הקאפ"ה משום בטול עשה דציצית' שהיא שקולה נגד כל המצוה/המצות/ ולמה זה הבל יבהלו/יהבלו/ ולשונם יהגה הוות. וגם על נושאי עדי הזהב ורצועו' המוזהבות הפליגו לדבר ושמו אותם כדורש אל האבוב' ואני בעניותי לא ידעתי מה ראו על ככה ובפרט לאותם הקרובים אל הממלכה וכבר הרחיב בזה הדבור הרב מסי"ר ליאון יצ"ו ודי מה שבבר/שכבר/ עשה:

בית יוסף יורה דעה סימן קעח

א אסור ללכת בחוקות הגוים ואין צריך לומר שלא לקסום וכו' אלא אפילו מנהג שנהגו אסור לילך בו. בספרא פרשת אחרי מות (פרשתא ט אות ט):

וכן כתב הרמב"ם אין הולכין בחוקות הגוים ולא מדמין להם וכו'. עד סוף הסימן בפ"א מהלכות ע"ז (ה"א, ג). וכתב מהר"י קולון ז"ל (שו"ת מהרי"ק) בשורש פ"ח דאין לאסור משום חק אלא באחד משני חלקים האחד הוא הדבר אשר אין טעמו נגלה כדמשמע לשון חק וכדפירש רש"י והרמב"ן בפרשת קדושים (ויקרא יט יט) דכיון שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם נוהגין כן אז נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם דאם לא כן למה יעשה כדבריהם התמוהים ההם ותדע דכן הוא שהרי כתב סמ"ג במצות חוקות הגוים (לאוין נ י ע"ד) וז"ל במסכת שבת מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים מחוקותיהם ודרכי האמורי ושם עיינתי בתוספתא דשבת (פ"ז - ח) ולא תמצא שם אפילו אחד שלא היה ניחוש ולא דבר תימה שלא נודע טעמו כאותן שמביא התלמוד בסוף פרק במה אשה יוצאה (זו). ויותר מהמה כפלי כפלים וכולם כיוצא בהם שאין בהם לא טעם ולא סברא ידועה וכולם דבר ניחוש או דבר תימה וזה שכתוב בסמ"ג ששנה בתוספתא חוקותיהם ודרכי האמורי חוקותיהם הם התמוהים ודרכי האמורי הם הניחושים ואם [כי] בכולם שנה הרי זה מדרכי האמורי, או פירש לנו הסמ"ג ששני דרכי האמורי יש אחד משום ניחוש ויש אחר משום חוקות הגוים. וענין השני אשר יש לאסור משום חוקות הגוים לפי הנראה לע"ד הוא הדבר אשר שייך בו פריצת דרך הצניעות והענוה ונהגו בו הגוים גם זה אסור אם הלכה כתנא דברייתא דספרי (דברים פ' ראה פסקא כט) דקתני שלא תאמר הואיל והן יוצאין בארגמן אף אני אצא בארגמן הואיל ויוצאין בקלוסין אף אני וכו' שדברים הללו דברי שחץ וגאווה הם ולא באלה חלק יעקב אלא דברי ישראל ודרכם להיות צנועים וענוים יירשו ארץ ולא לפנות אל רהבים ואף גם זאת נראה דהיינו דוקא כשהוא עושה כדי להדמות אליהם בלא תועלת אחרת ודקדק מלשון רש"י שאפילו מנהגן [של] ישראל במלבוש אחד והגוים במלבוש אחר אם אין מלבוש הישראלי מורה על היהדות או על הצניעות יותר מאותו שהגוים נוהגין בו אין בו שום איסור לישראל ללבוש לבוש הנהוג בין הגוים מאחר שהוא דרך כשרות וצניעות כאותו של ישראל: וכתב עוד שמה שכתב הרמב"ם שיהיה הישראל מובדל מהם וידוע במלבושו לא בא לחייב להשתנות מן הגוים על כל פנים שהרי כתב אחר כך לא ילבש במלבוש המיוחד להם ולמה לו לומר המיוחד להם לימא לא ילבש במלבוש הדומה למלבושם אלא ודאי שלא נאסר אלא מלבוש שכבר נתייחד להם ופירשו הישראלים ממנו מפני צניעותן או מפני דבר אחר שכיון שנתייחד להם מפני גיורתם ופירשו הישראלים ממנו מפני יהדותן אז כשלובושו הישראלי נראה כמודה להם ונמשך אחריהם אבל כשאינו מלבוש המיוחד להם על דרך זה אין הישראל חייב להשתנות כלל ועיקר:

ב מי שקרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם מותר בכל. בסוף פרק מרובה (פג). ובסוף סוטה (מט): תניא אבטולס בר ראובן התירו לספר קומי מפני שקרוב למלכות היה ומזה יש ללמוד לכל שאר דברים והכי נמי קתני התם של בית רבן גמליאל התירו להם ללמוד חכמת יונית מפני שקרובים למלכות היו. וזה לשון הרמב"ם (פי"א מהע"ז ה"ג) ישראל שהיה קרוב למלכות וצריך לישב לפני מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה להם הרי זה מותר ללבוש במלבושם ולגלח כנגד פניו כדרך שהן עושין: ואם תאמר כיון דמדאורייתא אסירי הנך מילי ומילקי נמי לקי עלייהו היאך היה כח ביד חכמים להתיר איסור תורה לקרובי המלכות ויש לומר דמשום הצלת ישראל יש כח בידם להתיר דכשיש ישראלים קרובים למלכות עומדים בפרץ לבטל הגזירות וכדאשכחן ברבי ראובן בן אצטורובלי במסכת מעילה (יז). וכהוא גברא דאיתא בפירקא דחסידי (תענית כב). והנהו ת' ילדים שהיו לדוד שהיו מספרי קומי ומגדלי בלורית הנך נמי משום הצלת ישראל שרו להו דהוו אזלו בראשי גייסות לבעותי האויבים. ועוד יש לומר שהתורה לא פירשה דבר אלא סתמה וכתבה ובחוקותיהם לא תלכו ומסרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסרם לקרובים למלכות וקרא דובחוקותיהם לא תלכו יתקיים בקרובי מלכות בדברים שאינם מעלים ולא מורידים לענין קורבתם

למלכות: כתבו הגהות מיימוניות בפרק י"א מהלכות ע"ז (הל"א) בשם רא"מ (יראים השלם סי' שיג) דמסברא אין להוסיף על מה שמנו חכמים שהיתה קבלה בידם שהוא מחוקות הגוים וכתב סמ"ג (שם) בתוספתא דשבת (שם) מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים מחוקותיהם ודרכי האמורי עכ"ל **ובאמת שהרבה דברים שנויים באותה תוספתא שיש בהם משום דרכי האמורי והרבה בני אדם נכשלים בהם ואין איש שם על לב ושמה משמע להו שאין לחוש משום דרכי האמורי אלא לדברים שהוזכרו בגמרא בלבד וכל שאר דברים השנויים בתוספתא הוו דלא כהלכתא דאם לא כן לא הוה שתיק תלמודא מינייהו:**

ב"ח יורה דעה סימן קעח

ב... כתב באגודה פרק במה טומנין (סי' עה) אהא דאלישע בעל כנפים נטל התפילין מעל ראשו (שבת מט א) כי עבור זה לא היה נראה ככופר אבל לשנויי ערקתא דמסאני נראה ככופר ודוקא שהכירו בו שהוא יהודי ומשנה כדי שיהיו סבורים שכפר אז אסור אבל ראיתי רבותי מתירין ללבוש בגדי שטרייכה"י בשעת הסכנה כדי שלא יבינו שהוא יהודי ובזה ליכא חילול השם ודוקא שתפור בקנבוס שלא יהא שעטנז ודוקא מפני צורך גדול וכו' ועיין בד"ן זה בתשובת מהרי"ק שורש פ"ח ולעיל סוף סימן קנ"ז:

ז מי שקרוב למלכות וכו'. ברייתא סוף פרק מרובה וסוף סוטה. **הקשה ב"י** כיון דלוקה על אחד מאלו אם כן מדאורייתא אסירי והיאך היו חכמים מתירין איסור של תורה לקרובי המלכות ויש לומר דמשום הצלת ישראל יש כח בידם להתיר וכו' עכ"ל. ול"נ דליכא הכא קושיא דלשון ובחוקותיהם לא תלכו לא משמע אלא שרוצה להתדמות ולנהוג כמותם שנראה שמודה לדתם וכלשון הספרי הואיל והן יוצאים בארגמן אף אני אצא בארגמן וכו' אבל מי שאין דעתו להתדמות להן אלא שצריך ללבוש כמלבושיהם ולדמות להם כדי שלא יהיה לו גנאי אם לא ידמה להן דבר זה לא אסרה התורה ולא עליו קאי הלאו והכי משמע מלשון הרמב"ם שכתב וצריך לישוב לפני מלכיהם והיה לו גנאי לפי שלא ידמה להן וכו' ואין ספק דמפי השמועה למדנו כן פירוש הלאו דובחוקותיהם לא תלכו:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות חוקות העובדי כוכבים סימן קעח

סעיף א

א] אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים (ולא מדמין להם). (טור בשם הרמב"ם) ולא ילבש מלבוש המיוחד להם. א ב] <א> ולא יגדל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם. ג] ולא יגלח מהצדדין ויניח השער באמצע. ד] ולא יגלח השער מכנגד פניו מאוזן לאוזן <ב> ויניח הפרע. ה] <ג> ולא יבנה מקומות כבנין היכלות ב של עובדי כוכבים כדי שיכנסו בהם רבים, כמו שהם עושים. הגה: אלא יהא מובדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו (שם). ו] וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשום פריצות, כגון שנהגו ללבוש ג מלבושים אדומים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריצות, ז] או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם, ד אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללבושו. וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר, מותר (מהרי"ק שורש פ"ח). לכן אמרו: <ד> שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי (ר"ן פ"ק דעבודת כוכבים).

סעיף ב

מי שהוא קרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם, <ה> מותר בכל.

ש"ך יורה דעה סימן קעח ס"ק ד

ד אבל דבר כו' - ע"ש במהרי"ק שהאריך בזה ומביא כמה ראיות וראיה א' שהביא מרש"י פרק כל הבשר (דף ק"ז) גבי מים הראשונים האכילו בשר חזיר שפירש"י שהיה חנווני ישראל מוכר בשר שחוטה לישראל ונבלה לעובד כוכבים ובא יהודי א' לאכול ולא נטל ידיו והאכילו חזיר אלמא שאין הישראל צריך להיות מובדל במלבושיו עכ"פ עכ"ד, ואמר הגאון א"א ז"ל שהוא תמוה דמעשה זה שכתב רש"י הוא במדרש רבה פ' בלק (דף רע"ט סוף ע"ג) ואיתא שם שהיה בשעת השמד כו' עד א"ל בצנעא יהודי אני ע"ש ומבואר שהיו עובדי' את הש"י בצנעא ונט"י היה סימן לחנוני ולא סימן אחר ובשעת השמד ודאי מותר לשנות בגדיו כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי וכמ"ש מהרי"ק גופיה שם ונתבאר לעיל סי' קנ"ז ס"ב וצ"ע:

ביאור הגר"א יורה דעה סימן קעח ס"ק ז

(ליקוט) וכ"ז כו' ולכן אמרו כו'. כבר כתבתי שדברי הר"ן תמוהין וגם דברי מהרי"ק אינן נראין ממ"ש בסנהדרין נ"ב תניא א"ל ר"י כו' והא סייף טעמא איכא ואע"ג שנדחקתי ליישבן אבל לדינא לא נ"ל וכן שורפין על המלכים ודאי טעמא איכא כמ"ש הר"ן ואפ"ה פריך דאלת"ה כו' אלא דודאי הכל אסור רק דוקא ללמוד מהם אסור וכמש"ש כיון דכתיב לא מינייהו גמרינן ול"ד משום דכתיב באורייתא אלא כ"ד שהיינו עושין זולתם מותר וכן במלבושים אבל כל שלובשין מלבוש המיוחד להם אסור וכפשט דברי הרי"ף הנ"ל אפילו ערקתא כו' וודאי משום רצועה אחת אינו משום פריצות וז"ש אפילו ערקתא כו' וכמ"ש בספרי הנ"ל הואיל והן יוצאין כו' אבל מלבוש שהיינו לובשין בלא"ה מותר לכן ל"ק כל ראיות מהרי"ק הנ"ל לפי שלא היה מיוחד להם דוקא וכ"כ הרמב"ם המיוחד להם וכן בכ"ד ודברי מהרי"ק אינן נראין כלל (ע"כ):

שאלות

מהרים שיה דיויד

ותשובות

שנלב המוכיחין והי מהני וא"כ אמאי כוסין וע"כ ל"ל לדרוב סעמיס
 לצב חונסא גמר ומקנא ורק עדיין קשה הא"ך מקריבין קרבנו למלא
 הוא מהלגשים שלימס מקרס אנב חונסו וכפרט שמעיקר' הי' נחוקת
 שליט רואה ואלא ע"כ משום דרוב אנב חונסו גמר ומקנא וא"כ שוב
 לא הי' דברים שנלב מוכיחין וא"כ א"כ רואה שלא להקנות מימ' הי'
 דברים שנלב שלימס מוכיחין ולא מהני וא"כ לרי"ך הי' תרי טעמא .
 וא"כ י' לרין כידון רידן א"כ אדס כשר ומוחזק כמלוות והוא
 נחוקת שליטו נוחו ריבית אפטר דהוי כדברים שנלב דמוכיחין
 דמועיל ומיהו לכתחילה אין לסמוך על זה רק שיאמר בפירוש כפי שי
 אנשים שאין רעמו לזכות רק כנוטל עיסקא ושכר עמלו ואע"כ דא"כ
 המוכר הי' יודע מזה לא הי' נוחו לו זה אינו מזיק והוי המתק ככל
 וא"כ כן א"כסור ריבית כן נראה לפי ענין תקנה ל"ח"ט כשר שלא לעבור
 ונראה לפי ענין שפלוס לפרסם זאת כן נראה לי ואתחום כדרכה
 המשולשת דברי ידיו הדו"ש .
 הק' משה שיק מברענאווע .

תשובה קס"ה

שליט ע"מ אדר תרי"ו לפ"ק .

החיים והשלוס וכל טוב לירידי הרב המאוב"ג המפורסם מרין
 ושון כשי"ת מוה"י ישראל דוד אבד"ק טעונו ג"י .
 מכתבו וספרו כ"י קבלתי כיום ה' ואשר ריקם ממני לחוות דעתי
 כזה אשי' בקצרה דודאי האמת צ"י מעלתו כ"י דכל העושה
 דבר נפש או עבודה כדי לדמות עלמו לזוה"מ וגו' הא"ך עובר כמה
 לא"ן וע"כ הכוונס כיה"כ ומעמדי'ס הבימה למעלה בק"ה המורה לפי
 א"ן הקודם ומכוונס נעשיהם וקול זמריהם למנהגי עבודת ש"ך
 האומי' דמתי' עלמס להס שוכרים כמה לא"ן כ"י לא"ן של נחוקותיה'
 לא תלכו ולא תלכו בחתק הגוי שנאמר שלה לדמות להס וכמ"ס
 הרמז'ס כשי"ד מה' ע"ז ובש"ע ע"ז סי' קע"ח וככלל כ"י ראה
 השמר לך סן תקנא אחריהם ואמרו כספרי השמר לית וסן לית וכ"י
 וגם אמרו שס כספרי שלא תאמר הואיל וסן יוא"ן וכ"י א"כ יולא
 וכ"י ע"י"ס והיינו כפירוש רמב"ן בחומש שס דהכוונה על איכה יעבדו
 הגוים הלאה ואעשה כן כג' א"י לנבוה וע"ז כל הכתוב להזכיר וכמו
 שאמר עוד שס כספרי שמא תמך אחריהם או שמא תדמה להס
 או שמה תעשה כמעשיהם :
 אמנם מ"ש מעלתו כ"י אפילו בעושה כן משום רווח המקום וכ"י
 עובר ג"כ משום נחוקותיה' לא תלכו ומייתי' רא"י מסנהדרין
 דף י"ב ע"כ דלולא דכתיב סי"ף באוריית' אשי' דמרויח דלית כ"י
 יול כולי האי ולא לערל כולי האי כמו בקוסין אפ"ה הי' אכסור
 משום נחוקותיה' לא תלכו זה לא נראה לפי ענין דלינא כן דה"י
 מבוחר כשי"ע ע"ז סי' קע"ח כפי' א' כהנ"ה דכל שפושא כן משו'
 כבוד או רווח ותועלת לו לית כ"י משום נחוקותיה' לא תלכו והוא
 מדברי מהרי"ק שורש סי' ש"ז ד"מ וביאר שס דלאו זה סוככ על
 כ"י עניי'ס או בעושה מעשה תמוה כמו דרכי אמורי' או בעושה דבר
 שליטו ראו' לישראל כגון כלובס בגד של ש"ן וש"ה'ס טעס אחר להס
 שעי"ז יוכר ומתשכחו יכרת מתוך מעשיו שפושא כן כדי לדמות להס
 וכ"י הרמז'ס כפי' המשנה כפי' דע"ז והוכח ככ"י ע"י קע"ח שזה
 אכסור כלוות כדי שלא לדמות וכ"כ החינוך במנהג רס"כ שנלב
 שש"ס אחר מאלו שזכר שס כדי להדמות אליהס מ"כ מלקות מבוחר
 דווקא בעושה כדי להדמות :
 וא"ן להקשות הו"ל התראת ספק דמי ידע א"כ עושה כדי להדמי'
 אלא אי"כ אמר כן זה אינו כיון דמתשכחו יכרת מתוך מעשיו
 ורמ"ש מהרי"ק הג"ל ותו כיון דקיבל התראת שפיר מחייבין ל"י ולעולם
 אינו עובר משום נחוקותיה' לא תלכו אלא אי"כ עושה כדי להדמות
 אלא בעושה משום הרווחה או שא"ך תועלת לו לית כ"י משום נחוקותיה'
 אלא דמדברי מהרי"ק שס משמע דכעין דווקא שיהא מוכה מתוך
 מעשיו וה"י יוכר שליטו עושה אלא משום הרווחה דא"כ אינו מוכה
 י'ס לאכסור משום מרוא"ת ע"ן אכל מדברי הרמ"א כיו"ד סי' קע"ח
 ה"ל נראה מבוחר דלא חיי'ס להשדא ולמרוא"ת ע"ן מ"כ'ס כידון שלטו
 וכ"י ודלתי' בע"ז דף מ"ב ע"כ גבי כ"י כשישתא דש"ף ויתב' כהכרעתי'
 דהוי מוקמי' כ"י אגד"טא כן הי' נראה לכאורה :
 אי"ב"א דשל דברי מהרי"ק ורמ"א הג"ל י'ס חומה מהאי דסנהדרין
 דף י"ב אכסור ומדברי מעלתו כ"י נראה לחלק דודאי א"כ עושה כן כדי לדמות
 ג"כ אכסור ומדברי מעלתו כ"י נראה לחלק דודאי א"כ עושה דבר מעני'
 חולק אינו אכסור אלא בעושה כדי להדמות אכל א"כ עושה עני' דתי'
 דנחש כדמיה דת' לר' גרע טפי וא"כ י"ל המשפט ד"ך הורג הוא
 ג"כ ע"ן דתי' דבר משפט כ"י המשפט לאלק'ס הוא ונאמר לשיטה ולא
 לפי עני'ס ולכ"ך אכסור טפי ואפילו אינו עושה כדי לדמות אלא של
 זה קשה דאי"כ כסנהדרין דף י"ב ע"כ הוכיחו רבנן דסי"ף מותר הואיל
 והתי' דלתי'ס ה"ה דשורס"ן על המלכ'ס אמאי אינו אכסור משום

ונחוקותיהם וע"כ הואיל וכתיבי מותר ומאי רא"י מהתם התם שא"י
 שליטו מדמה דת' לר' משא"כ כפי' וע"כ דש"ס אינו מחלק וגם
 ממקומו הוא מוכרע שה"י כל מוטי המלוות לא מנאו לאו זה של השמר
 סן תקנא אחריהם וכ"י וסן תדרוש לאליהם וכ"י דמי"רי כמדמה דת'
 לר' וגם רמב"ן שפירש בחומש כן לא מנאו דא"כ כפי' וכן הרמ"ב'ס
 וספר החינוך ש"י דנכפל הללו בקרא דסן תקנא כ"י וא"י יש חילוק
 כיון מדמה דת' לר' או שא"ך חוק הו"ל תרי לא"ן כיון דא"ן דינס
 שוב וע"כ כיון דמנו זה ללאו אחר ע"כ הכל ככלל לאו של נחוקות'
 לא תלכו ותו קשה טובא על דברי רמ"א ש"י ולכן שורס"ן על המלכ'ס
 ותלה טעמא משום שהוא כבוד וקשה ה"י הגמרא תלה טעמא משום
 דלאו מייתי'ו ילפינו וא"כ מוכה כה"ש"ך דלולא טעס זה דלאו מייתי'ו
 ילפינו דהוי מלתא דכתיבי בקרא אפילו הוא דבר של שבה אכסור
 לנשות כמעשיהם :

ובאמת דברי הרמ"א מועתקים מדברי הר"ן בע"ז דף י"א וכ"כ
 בדרכי משה מיהו דברי הר"ן י'ס לישב ולכוון ע"ד ש"י
 החו"ס בע"ז דף י"א ע"א ד"ה ולי מוקס וכ"י אכל הרמ"א אי"כ לישב
 כן ועכ"ל הר"ן והמהרי"ק ורמ"א ההולכ'ס בש"טע זו ס"ל דסוגיא
 דע"ז דף י"א תלה טעמא דשורס"ן על המלכ'ס משום חשיבות וסוגיא
 דסנהדרין דף י"ב תלה טעמא משום דכתיבו בקרא פליגו וכמ"ס
 הרמ"ב'ס בע"ז שס אלא דהריטב"א כ"י דק"י'ל כסוגיא דסנה"ר וסר"ן
 וסייעתו ס"ל דאדרבה סוגיא דע"ז הוא הסוגיא שיהא נמקומה דליס"ך
 כחוקותיהם בע"ז שייכא וכמ"ס הר"ן שס וכן קבעו הרמ"ב'ס כהלכות
 ע"ז ס' י"א ואשי' דלפי"ן חו"ס ד"ה אי מוקה הג"ל פליגא על זה דהר"ן
 אפי"ה ספק הרמ"א כוונתי' דרכ'ס ניכור כלפני' דגם הרמ"ב'ס ומהרי"ק
 ומינוך ס"ל כוונתי' :

או יותר נכון לומר דבבר כ"י מהרי"ק דאפילו דבר שהוא לכבוד
 או לשאר תועלת ה"ס הוא דבר שליטו ראוי לישראל מ"ד לניעות
 או טעם אחר אי"כ מוכה דפושה כן כדי לדמות ואפילו אי' ללא כוונתו
 כדי לדמות דברים שנלב כה"י אינס דברים ומוכחא מילתא דפושה
 כן כדי לדמות ועובר משום נחוקותיהם וא"כ י"ל שריפה על המלכ'ס
 כהי' דהוא לכבוד אינו ראוי לישראל משום כל תשחית וכמו שאסרו
 מח"ל לזרוק כלים על המת וכן סי"ף שהוא ניוולוכמו שאמר ר' יהודה
 ובפרש"י שס בסנהדרין דליאו ראוי לישראל לניטול ממנו פניו וראשו
 שהוא לנס אלק'ס והדרת פניו וסוב יותר הי' להורגו כחוק כלל סתם
 מיתה האמורה בתורה וא"כ נס כבודו חזירו ימא דראוי לו כן וע"כ
 יאמרו הרווא'ס שדורנ'ן כפי'ק הוא משום דילפינ'ן מייתי'ו וכן הרווא'ן
 ששורס"ן על המלכ'ס יאמרו דמייתי'ו ילפינ'ן ולכן הוכרחו רבנן לומר
 היתיר משום דכתיבא בקרא ומייתי' שפיר רא"י משורס"ן ואתי' שפיר
 סוגיא דסנהדרין אפי' לדעת מהרי"ק וסוגיא דע"ז י'ס לפרש
 כפי' החו"ס הג"ל (וכזה מיושב היטב כסנהדרין דף י"ב דקאמר
 ר' יהודה טעמא אכסור משום דיוול הוא לויק'שה ה"ה עיקר הטעם
 משום נחוקותיהם אכל להג"ל אי"כ דה"ך תרי לריכי להדדי ואשי'
 אמנם הר"ן (הביא רא"י למחר'ק) סובר כהי' דנוף הסי"ף כתיבי
 בקרא מ"מ להתי' ראשו אכתי מייתי'ו ילפינ'ן וע"כ כיון דלית כ"י
 טעמא על זה לא נאמר נחוקותיהם וכן שריפס ה"ה דכתיבא מי"מ לא
 כתיבא לשרוף על המלכ'ס ולפנייהם ממע רק כמשפוט אכתי'ך ישרפו
 לך אכל לא לפריהם ממע וע"כ כיון דמייתי'ו ילפינ'ן ואכתי' י"ה אכסור
 ולכן הוכרח הש"ס בע"ז לומר דהוא מותר משום דהוי מלתא דתשיבא
 לש"ך כשיה"ס [דעל זה לא שייך לאכסור משום דבר שליטו ראוי לישראל]
 אש"י הסוגיות עולים בקנה אחד ולפי"ז איכיל דא"ן חולק על דברי
 מהרי"ק ועכ"ס לפי"ז דרין לידון שלטו דא"כ מעמידה כתיבי' כאלמע
 כדי לדמות לתי' תפלה שלהס כדודאי יא"ה כ"י כמה לא"ן וא"כ א"כ
 עושי'ן כן משום הרווחת מקום א"כ כ"י אינו ברור א"כ א"כ הי' אכסור
 דאורייתא של נחוקותיהם אכל וודאי כיון דכך נהגו מעיקרא לנשות
 הכימה כאלמע וא"ן ראוי לנשות מנהג אכתיבי אכ"ר מעולם וע"כ
 מוכח מילתא דפושה כן כדי לדמות ואפי' אי' א"ן כוונתם לדמות מי"מ
 דברים שנלב אינס דברים :

ובי"ש דיש לומר לכלל הסמות א"כ כ"י משום מרוא"ת ע"ן ונהי'
 דכבר כתבתי לפ"ל דמדברי הרמ"א משמע דאפילו מרוא"ת
 ע"ן אינו היינו כדברים אחרים אכל בענין שיש מקום הכימה שיוכ
 הסושי'ן כן עושי'ן רק כדי לדמות וא"כ אפילו יארע קהלא שפושא כן
 משום כדי להרויח מקומות כודלתי' איכא לחוש למרוא"ת ע"ן ואכסור
 וא"ך ע"י דלמרו דכריס'ס ל"כא חשדא ה"כא שלי' דרבי ה"רין
 דריס עושי'ן כן כריס'ס כדי לדמות ולכן נס כריס'ס איכא חשדא
 (ונס אכסור משום דפי"ן נס אחר'ס ילמדו מהס ויעשו כמוהס כדי
 לדמות ויעברו על לפי עור וכ"י ויהיו נמחסי'י הריס'ס שא"ן מסתיקין
 כירס לנשות תשובה) ולכן כודלי' לכי'ס שיכו' הכימה אכסור כדכ"י
 מעלתו כ"י וכוונ'ס דברי מעלתו כזה א"ך לא מעטמי' .
 מיהו כל זה שייך בדבר שלא עשו אותה חוק לפי' אפילו א"כ
 הישראל עושה כדי להרויח או לתועלת או אחר אכסור לפיכך

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ד סימן יא**בענייני איסור דבחוקותיהם לא תלכו**

בע"ה י"ד סיון תשמ"א. מע"כ ידידי הנכבד הרה"ג מוהר"ר צבי יהודה טייכמאן שליט"א.

א. אם אסור מצד בחוקותיהם לא תלכו, ללכת לתיאטרון ואיצטדיון ספורט בימינו באלו שנקראו תיאטרון שעושים שם ענייני שחוק, וכן איצטדיון, שהם המקומות שמשחקין ספארט, לא שייכי בהו עניין ובחוקותיהם לא תלכו (ויקרא קדושים י"ח י"ג), דהוא דווקא כשהוא חוק להעכו"ם לעשות איזה דבר בעלמא, אף כשאין זה מחוקי הע"ז שלהם, אבל עכ"פ הם ענייני חוקים שהנהיגו ביניהם - לא רק דברים של פריצות אלא אף דברים בעלמא - שלא ידוע טעם, כדאיתא ברמ"א יו"ד סימן קע"ח סעיף א'. ואין כוונת הרמ"א במש"כ או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ ע"ז מאבותיהם, שהוא ספק, אלא שהוא בדיון ודאי. דמאחר דאין טעם נגלה ומוכן, יש לנו לתלות שהוא עניין מחוקי עבודה זרה. אבל כשאיכא טעם למה שעושין, כהא דאיצטדיון וכרקום שאיתא בע"ז דף י"ח ע"ב שהוא לליצנות, ליכא בזה משום ע"ז, אף שהוא דבר אסור מצד איסור ליצנות, וכל ההולך שם עובר באיסור מושב לצים ובביטול תורה - לא רק על זמן זה - אלא שגורם לו להיות בטל לגמרי מתורה כמפורש שם. וכ"ש בתיאטרון הנמצא כעת במדינתנו, וכן האיצטדיון של משחקי ספארט, ואף במדינות אחרות, דעושין זה סתם אינשי מהנכרים שבעיר שלא שייכי כלל לענייני ע"ז. וכמדומני שהכומרים דאמונת הנוצרים, שהיא עתה אמונת רוב אוה"ע, נמי לא ניחא להו ענייני תיאטראן ואיצטדיון. וגם לא ניחא בזה לאנשי אמונת המוחמדים שהוא אמונת מדינות טערקיי וכל מדינות ערב. שא"כ רוב המדינות שבהן נמצאים תיאטראות ואיצטדיונות לא שייכי כלל לאמונתם, שוודאי לא שייכי להלאו דובחוקותיהם לא תלכו, אלא הם מאיסור ליצנות וביטול תורה. וגם עוד איסור גדול יש דמגרי יצה"ר של עריות בנפשיה דרובן הם דברי ניבול פה והסתה לעריות.

שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן פא

בדבר מלבושים שבמדינה זו אם יש חשש איסור מלבושי נכרים והבאים לכאן מפולין אם רשאים ללבושן. י"ד מרחשון תשי"ג. מע"כ ידידי הרב המופלג מהר"ר בנימין צוקער שליט"א.

בענין המלבושים שבמדינה זו שאין חלוק בין ישראלים לנכרים אם מחוייבין בני פולין שבאו לפה וגם הנולדים מהם בפה ללבוש אותן המלבושים שהיו נוהגין בפולין מצד האיסור דמלבושי נכרים ואף שהאב כבר שינה בבואו לפה היה זה באיסור שנשאר האיסור כדאיתא בח"ס חאו"ח ס"ס קנ"ט. והעולם כמעט כולם נוהגין היתר אף יראי ה' אם יש ממש בהיתרם.

הנה שיטת מהרי"ק בשורש פ"ח שליכא שום דין שנצטרך ללבוש בגדים אחרים מהנכרים ורק אם לבישת הנכרים הוא פריצות ודרך גאווה והישראלים הנהיגו שלא ללבושם יש בזה האיסור. וכן אם הוא בלא שום טעם וצורך אלא לחוק הבל ושטות אסור שהלבישה בזה מראה שהוא רק להדמות אליהם דאל"כ למה יעשה כדברים התמוהין האלה ובזה משמע שאסור אף שלא הנהיגו עדין ישראל כלום. ופסק כן הרמ"א בס' קע"ח אך הרמ"א נקט בטעם איסור ענין השני כשלבישתן הוא בלא טעם וצורך טעם אחר דאיכא למיחש שיש בו משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עכו"ם והוא מהר"ן ע"ז דף י"א שכתב שלא אסרה תורה אלא חוקות של עכו"ם ודברים של הבל ובטלה וכולן יש בהן צורך עכו"ם עיין שם. ואפשר שפליגי בדבר שאין שייך כלל חשש שמץ עכו"ם ונחוש, שלמהרי"ק יהיה אסור ולהר"ן ופסק הרמ"א יהיה מותר.

ועוד חידש מהרי"ק קולא שאף באלו שהוא בלא טעם וצורך אלא לחוק הבל ושטות אינם אסורין אלא כשהוא עושה כדי לדמות אליהם ולא לתועלת ידועה והוכיח זה מתוספתא שתניא האומר אל תפסוק בינינו פן תפסק אהבתנו יש בו משום דרכי האמורי ואם מפני הכבוד מותר הרי לך דכל שהוא משום תועלת וכבוד מותר אף על גב דהרגילו בו אמוריים משום חוקים ומטעם זה התיר הקפ"א לרופאים אף אם היה באופן האסור בלא זה כגון אם היו לובשין משום חוקים או בגד שיש בו נדנוד פריצת צניעות ועונה דמ"מ כיון שהוא לובש לתועלת מותר. (ובזה אפשר שיש להצריך שיהא ניכר שעושה רק לתועלת ולא מחמת שרוצה להתדמות לעכו"ם כדהבאת ממהר"מ שיק. ואין מובן לשון שיהא מוכרח מתוך מעשיו שהבאת ממהר"מ שיק שזה א"א להכיר מתוך הלבישה אלא הכוונה נראה שידוע לכל שיש בהלבישה תועלת וממילא הוא כאנן סהדי שבשביל התועלת הוא לובש ולא מצד התדמות לעכו"ם). זהו גם כוונת הרמ"א כיון שהביא זה ממהרי"ק ובמהרי"ק מפורש כן. וא"כ פשוט שאין שום שמץ איסור בסתם בגדים שלובשין במדינה זו אף שגם הנכרים לובשין בגדים אלו מדין מלבושי נכרים דאין בהם חשש שמץ עכו"ם ונחוש וגם לא דבר תמוה אלא לנוי וכדומה.

וגם בל"ז אין שייך איסור מלבושי נכרים דהא כמעט כל בני ישראל לובשין מלבושין אלו וא"כ מי אומר שהם מלבושי נכרים והישראלים לובשין בכאן במלבושיהם ומדוע לא נאמר שמתחלה הם גם מלבושי ישראל דלא נקבע כלל מתחלה להנכרים ואח"כ גם להישראלים דמתחלה הא נעשו גם לישראלים. ולכן אף להגר"א בבאוריו סוף סק"ז שפליג על הר"ן ומהרי"ק והרמ"א וסובר דבכל מלבוש המיוחד לנכרים אסור ג"כ הא מתיר בגדים שהיינו לובשין בלא"ה פי' לא בשביל שהנכרים לובשין באלו אף שקדמו הנכרים ללבושן וכ"ש באלו הבגדים במדינה זו דלא קדמו הנכרים כלל דמתחלה הם גם לישראלים כמו לנכרים שליכא איסור.

וא"כ אף אלו שבאו מפולין לכאן רשאי להתלבש בבגדים שלובשין בכאן דכיון שאין איסור כלל וגם הא לא נחשבו מלבושי נכרים כלל הרי הוא כמשנה מבגדי יהודים שבמקום אחד לבגדי יהודים שבמקום אחר שאין שייך בזה שום חשש איסור. ואף שבגדי המקום שבאו משם היו לאיזה זהירות יתירה כמו מקומות שלא לבשו אלא בגדי משי מצד חשש שעטנז או שלבשו בגדים ארוכים שהוא לצניעות יתירה וכבגדי ת"ח כיון שעכ"פ ליכא איסור ללבוש בגדי צמר וליכא פריצות בבגדים שלובשין בכאן והוא בא להשתקע כאן ואין דעתו לחזור רשאי לנהוג אף כקולי המקום שבא לשם כדאיתא בש"ע יו"ד סי' רי"ד סעי' ב' ובש"ך שם סק"ח ובמג"א סי' תס"ח סק"ט אף שהיה מנהג קבוע בכל המקום. ואם לא היה מנהג כל המקום רק אבותיו נהגו ללבוש בבגדי ת"ח ובגדי משי אין חיוב כלל על הבה להתנהג בחומרות אביו כדהאריך בזה החו"י בס"י קכ"ו. ומה שהבאת שחייבים בני ישוב חדש להתנהג במנהג העיר שיצאו משם רוב בני ישוב החדש. הנה לא שייך זה אלא בבאו מתחלת הישוב במקום החדש הרוב ממקום ההוא אבל בבאו מקצת שמקצת הראשון כבר נסתלקו חומרי המקום ההוא לא יאסרו שוב אף כשנתוספו במשך הימים עד שהיו הרוב. וראה מהחו"י שם שלדעת קצתם שסברו שכיון שברחו אנשי הקהלה מהעיר והיו מיואשים שתבנה העיר בטלו חומרותיה והנהגותיה ואף שתחזור ותבנה אפי' בדור הזה לא יתחייבו לאשר ולקיים מנהגים הקדמונים והשיב להם רק שהצבור לא נתיאשו מלחזור משמע שהודה להם שאם נסתלק מהם חיוב מנהגם לא יתחייבו שוב וכ"ש בכאן שהוא במק"א שכבר נעשה על מקצת הראשון שם קהל אחר שלא יתחייבו שוב אף כשניתוספו מקצת מקצת עד שנעשו הרוב.

ובכלל במנהגי הבגדים יש להסתפק טובא אם יש לזה חשיבות מנהג כיון דאין בזה חשש ממש ולא עדיף ממנהג דאין רוחצין שני אחין בכבול ויציאה בקורדקיסין בשבת בבירי וישיבה על ספסלי נכרים בשבת בעכו בפסחים דף נ"א שאינם בדין מנהג ממש וגם מסתבר שלא היה מנהג הבגדים ע"פ חכם לכל המדינה שינהגו כן דלא מסתבר שיתקנו להתנהג לאיסור ללבוש בגדי צמר שסתם בגדים שבתורה הם צמר או פשתים אלא שת"ח נהגו לעצמן לסלסול בעלמא והותחלו גם הרבה מהעם להתנהג כן מעצמן וכן היה זה בבגדים ארוכים כת"ח שודאי לא הנהיגו זה בדרך מנהג לאיסור בגדים קצרים אף הנהיגו מעצמן. וא"כ ודאי קיל מנהג כזה שאין לחייב להתנהג כן במק"א.

אבל הבגדים שיש בהן פריצות ממש שנעשו מחדש בבגדי נשים אף שבעוה"ר כיון שגם הישראליות מלובשות בהן גם מתחלה אין להחשיבן מלבושי נכרים מצד עצם הבגדים אבל עצם הפריצות אולי יש להחשיב מחוקות העכו"ם וממילא יש לאיסור בגדים אלו לישראליות לבד ענין הפריצות מצ"ע גם מצד מלבושי נכרים. ומה שמצריך מהרי"ק בנדנדוד פריצות ודרך גאון גם שפרשו הישראלים ממנו משום צניעות שמשמע דבלא פשוטו ממנו ליכא איסור ולא אמרינן דיאסר משום דהפריצות גופה הוא חוק העכו"ם, אפשר הוא רק בנדנדוד פריצות כהא דבגדים אדומים וכדומה אבל בבגדי פריצות ממש אפשר אף בלא הנהיגו עדין לפרוש ואף בלא פשוטו יש לאיסור. וצ"ע באיסור זה. אבל למעשה הא ודאי בגדים אלו יש לאיסור על הנשים מצד עצם הפריצות אף אם נימא שליכא בהו האיסור משום מלבושי נכרים. ובמלבושי אנשים אין שייך זה. י"דו, משה פיינשטיין.

שו"ת יביע אומר חלק ד - יורה דעה סימן כז

(ב) וכיוצא בזה יש לנהוג באלה אשר באו מחוץ לארץ, ונוהגים ללבוש שחורים בעת ההלויה ובימי אבלם, על קרובם הנפטר, או לענוב עניבה שחורה, וללבוש כפפות ידים שחורות, או לענוד סרט שחור על בתי זרועם, ואם יבאו למחות בהם, מפני שאין כן המנהג בא"י, יבאו לידי ריב ומחלוקת. ובאמת שמנהג לבישת שחורים לסימן אבל הוא מנהג קדמון. וכמו שמצינו באגדה, א"ל משה ליהושע (בשעת פטירתו), יהושע לבוש עלי שחורים והתכסה עלי שחורים וכו'. ובשבת (קיד) אל תקברוני בבגדים שחורים שמא אזכה ואהיה כאבל בין חתנים וכו'. ובילקוט איכה (רמז תתרכב) אמרו לו אבל לובש שחורים, אף אני לובש שחורים. ועוד בכ"ד. וכן הזכירו מנהג זה גדולי הפוסקים. ומהם: הרי"צ אבן גיאת במאה שערים (עמוד ע והלאה). והרמב"ן בתורת האדם (דכ"ז ע"ד). והארחות חיים ח"ב (עמוד תקסג). והרא"ש סוף מ"ק (פ"ג סי' צג). ועוד. וכ"כ בתשו' הרא"ש (כלל כז ס"ט). ובשו"ת הריב"ש (סי' תקח). ובשו"ת הרשב"ש (סי' פו). ובב"י א"ח (סי' תקמז) בד"ה ואפילו. והרמ"א בהגה באה"ע (סי' יז ס"ה). ובש"ך יו"ד (סי' שעה סק"ז). ובתשובות האחרונים רבו מלמנות. אפס קצהו תראה במש"כ בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ג (חיו"ד סי' כה) לקיים מנהג זה של לבישת שחורים להנהיגם בכך. והבאתי מ"ש בקונט' היחיאלי (בית עולמים פ"ב) להחמיר בזה, שהעושה כן עובר על מ"ש ובחקותיהם לא תלכו שזהו מנהג העמים וכו'. ע"ש. וכ"כ עוד בספרו אהבת השם דכ"ה ע"א). ודחיתי דבריו ע"פ מ"ש מהר"י קולון (שרש פח), שאין עוברים על לאו זה אלא כשמנהג העכו"ם תמוה, דרך חק בלי טעם, או שיש בו ענין שחץ ופריצות. הלא"ה מותר. וכן הובא להלכה בב"י יו"ד (סי' קעח). וכ"פ הרמ"א ומהריק"ש בהגהותיהם שם.

וכ"כ הרבה אחרונים ז"ל. כיעו"ש. ולא הוצרכתי להניף ידי שנית כאן אלא לפי שראיתי הלום לידידינו הרה"ג ר' עובדיה הדאיה שליט"א, בשו"ת ישכיל עבדי חלק ו' (חיו"ד סי' כח) שנשאל אודות העונדים סרט שחור על בגדיהם לסימן אבל, והשיב שהעושים כן עוברים על מ"ש ובחקותיהם לא תלכו. ואף על פי שכל הרמ"א בהגה (סי' קעח), שאין איסור ובחקותיהם ל"ת אלא בדבר שנהגו בו למנהג וחוק בלי טעם דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ ע"ז, הלא"ה מותר. וא"כ הרי אלו שלובשים סרט שחור כוונתם לשם אבלות ואין בזה שמץ ע"ז, הרי סוף סוף לא נפיק מידי דרכי האמורי. ואולי יש בזה ג"כ שמץ ע"ז שמתכוונים לאבל על אותו האיש דרך אגב כשמתאבלים על מתייהם. עכת"ד. ובמחכ"ת דבריו מרפסן איגרי, שמאחר שהביא בעצמו דברי הרמ"א שאם יש תועלת ומטרה מסויימת בעשיית המנהג אין בזה משום ובחקותיהם ל"ת, וגם אין לחוש בזה משום דרכי האמורי, היאך חזר לכתוב דסוף סוף לא נפיק הכא מידי דרכי האמורי. ואין נעלם מעינו הבדולח דברי חז"ל בגמ' ובמדרשים ודברי הראשונים

והאחרונים הנ"ל שמבואר בדבריהם שהיו לובשים בגדים שחורים בימי אבלם, ושבגד שחור הוא סימן לאבל. ומוכח להדיא שאין בזה שום חשש של דרכי האמורי. והרי מבואר בתשו' הרשב"א (סי' קסז ותתכה), שאין לאסור משום דרכי האמורי אלא באותם דברים שהזכרו בגמ' (שבת סז ושאר דוכתי) בלבד. ע"ש. וגדולה מזו כ' מרן הב"י (ס"ו קעח) שאפילו דברים שנזכרו בתוספתא שיש בהם משום דרכי האמורי בעשייתם, י"ל שכל שלא הובאו בגמרא לא חיישינן להו, דאל"כ לא הוה שתיק תלמודא מנייהו. ע"כ. וכ"כ החיד"א בשיורי ברכה (סי' קעט סק"ד) בשם מז"ה החסל"א. וכ"כ בשו"ת אדמת קודש (סי' ה). ובשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סי' כט). ועוד הרבה אחרונים. (וע' בשו"ת יביע אומר ח"ג חיו"ד סי' כד אות ז). ומ"ש שאולי מתכוונים העונדים סרט שחור לאבל על אותו האיש, אין אלו אלא דברי נביאות, והרי כל הפוסקים הנ"ל לא חששו לכך. ואטו אכשור דרי לחדש איסורים חדשים אשר לא שערום אבותינו? ומה גם בדבר המפורש בהדיא להיתרא. ומה שהוסיף עוד בשו"ת ישכיל עבדי שם לומר, שאולי הנהיגו ללבוש סרט שחור זה תמורת המנהג של קריחה ושריטה על מת, שאסור אפילו אינו מתכוין לשם ע"ז אלא על מת בלבד. וה"ה כאן בסרט שחור אפילו אינו מתכוין לשם ע"ז רק על מת אסור, דמסרך סריך באיסור קרחה ושריטה על מת ומכיון שישודו ושרשו מדרכי האמורי יש לאסור משום דרכי האמורי. ע"כ. נוראות נפלאתי על טעם זה, שהיכן מצא שמנהג שבא במקום איזה איסור ותמורתו, יאסר גם הוא כמותו, אטו קדשים הם אלו שכתוב בהם והיה הוא ותמורתו יהיה קודש? אתמהא! והרי השתא מיהא אין כאן קריחה ושריטה, וא"כ למה יאסור לבישת סרט שחור, אטו הוא בא לגזור גזירה חדשה סרט שחור אטו קרחה ושריטה, לאחר שנחתם התלמוד, ובדבר שאין לו דמיון כלל וכלל. פליאה דעת ממני נשגבה לא אוכל לה. וממילא מה שסיים שוב לאסור משום דרכי האמורי. עמו הסליחה, שהוא דבר שאין לו שחר כלל והרי הוא כמבואר. ומה שנשען ונסמך עוד בשו"ת ישכיל עבדי שם על הקונטרס היחיאלי שאוסר איסור בזה ומרעיש העולם ע"ז. הנה מה זו סמיכה ודבריו תמוהים מאד, כאשר עיני המעיין ישר יחזו פנימו, שהוא בא לחלק באיסור ובחוקותיהם לא תלכו בין תושבי א"י לתושבי חו"ל. אך בחלקות ישית למו. ואין אלו אלא דברי תימה. וכמש"כ בתשובתי בשו"ת יביע אומר ח"ג (סי' כה) הנ"ל. והבאתי עוד דברי מרן החיד"א בשיורי ברכה (סי' שמ ס"ק יד) שהמנהג לתפור בגדים שחורים חדשים ללבשם תוך שבעת ימי אבלות. והתיר עכ"פ לעשות כן אחר ג' ימי אבלות. ע"ש. וכ"כ עוד אחרונים. סוף דבר כל מעיין ישפוט בצדק שהעיקר מצד הדין להתיר. וכן ראיתי כעת בס' כתר שם - טוב (עמוד רכז), שמנהג לבישת שחורים נזכר גם בתנ"ך, שאמר יואב לאשה התקועית ולבשי נא בגדי אבל, והיינו בגדים שחורים. [אי מהא לא איריא, שכבר פירשו חז"ל במ"ק טו שמכאן שאבל אסור בתכבוסת. ע"ש]. וכן בשבת (קיד) אל תקברוני בכלים שחורים וכו' ועוד. ושמנהג זה שורר בכל העולם, ללבוש שחורים תוך י"ב חודש (על אב ואם). וכן המנהג בערי אלג'יר ללבוש בתי ידים שחורים לסימן אבלות. ובאירופא תופרים בגד שחור על זרועם. וכבר כ' הרא"ש [בתשובה הנ"ל] שיש לעשות כפי מנהג המקום. ושאינן מוחין ביד העושה כן. עכת"ד. ומעתה גם אלה שבאו לא"י ואוחזין במנהג אבותיהן בידיהן, אין לגעור או למחות בהם בחזקה, אלא מודיעין להו מנהג א"י, והשומע ישמע והחדל יחדל. ועכ"פ אין להתפשט למחלוקת בגלל זה. והיעב"א.

שו"ת יביע אומר חלק ד - יורה דעה סימן לה

ב. נוהגים להדליק נר שמן בבית הנפטר כל שבעה, כי נר ה' נשמת אדם. וכמ"ש רבינו הקדוש (בכתובות קג) נר יהא דלוק במקומו. וכל הגאון יעב"ץ בהגהותיו שם, שאולי מכאן סמך למנהג. והנה בלחם הפנים (סי' שעו דס"ז סע"ג) כ', בעל מענה לשון קורא תגר על מה שנוהגים ברוסיה, שאחר שמת להם מת, מעמידים קערה מלאה מים על קרקע עולם עד תום שבעת ימי אבלות, ואצלה נר דולק, כל משך ז' ימי אבלות, מנהג אשר לא יעשה בישראל הוא. עכ"ל. וכ"כ בבית לחם יהודה (שם סוף סק"ג). גם החכ"א במצבת משה (הנהגת ח"ק והאבל אות יג) כ', שמנהג העמדת צלוחית של מים ומפה ליד הנר הוא מדרכי האמורי, וצריכים לבטל מנהג זה. ע"כ. אך בס' ויקרא אברהם אדאדי (דק"ו ע"ג) כ', שאף שהמענה לשון קורא תגר על מנהג זה, מ"מ בס' מאמר אסתר ממחר"ש הלוי מקאליץ נתן טעם כעיקר ע"ז, כי הנר רמז לנשמה, נר ה' נשמת אדם, והשמן רמז להשפעה, והמים רומזים לחומר שנפסד, כמ"ש כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה וכו', הרי שהמשיל הכתוב הפסד החומר אל המים הנגרים ארצה. [וכן במ"ק כח: נשי דשכנציב אמרי גוד גרמא מככא ונמטי מיא לאנטיכי. וע' בערוך ערך גד השני. ודו"ק]. וכלי זכוכית רומז לתחיית המתים לעת"ל, שכשם שהזכוכית שנשבר יש לו תקנה להחזירו לכלי חדש וכו'. [וכעין מ"ש המהרי"ט בצפנת פענח, הטעם לשבירת כוס זכוכית בעת החופה, לרמוז שכשם שכוס זכוכית שנשבר יש לו תקנה כן יוסיף ה' ידו שנית לגאול אותנו וכו'. והובא בפמ"ג מש"ז סי' תקס סק"ד]. עכת"ד. וכ"ה בס' מנחם אבליים (דמ"ד ע"ב) בשם הרב מאמר אסתר הנ"ל. ע"ש. אולם במסגרת השלחן על יו"ד (דקפ"ז ע"ד) כ' שראה מנהג זה בפאדובה, והביא מ"ש המענה לשון, וסיים, לכן אי איושר חילי אבטליניה, כי נלע"ד דשב ואל תעשה עדיף. וכן הרב דב"ש אלטארס ציוה שלא יניחו כלי מים אחר פטירתו כמו שראה שעושים כן במקומו. ותל"מ. וכן כתבתי בצוואה שלי. ע"כ. וכ"כ בס' מאורי אור (עוד למועד דקמ"א ע"א). ובערוך השלחן (סי' שעו ס"ק יא). ולענין דינא בודאי דשב ולא תעשה עדיף. אבל אין למחות בנוהגים כן כיון שמצינו איזה טעם לזה. וכבר כתבו כמה פוסקים דכל כה"ג ליכא בהכי משום דרכי האמורי. וע' בשו"ת רב פעלים ח"ב (חיו"ד סי' כט). ובשו"ת יביע אומר ח"ג (חיו"ד סי' כד אות ז). ע"ש. וע"ע בס' הדרת קודש (בחלק המכתבים ס"ס לה) שג"כ כ' להליץ על מנהג זה וללמד עליו זכות. וכ"כ עוד בליקוטי דינים (דמ"ד סע"ב) בשם הר אב"ל. ע"ש.